

CHECKLIST: Lokale initiatieven rondom mentaal gezondheidsbeleid

Voor gemeenten

De checklist is bedoeld om gemeentes te helpen bij de beslissing over het geven van subsidies aan initiatieven rondom mentale gezondheid.

Als een initiatief (nog) niet bekend is bij een databank voor erkende interventies¹, kan het moeilijk zijn om te beslissen of het past bij het beleid van de gemeente en of het initiatief helpt. Deze checklist is een hulpmiddel bij het kiezen tussen lokale initiatieven voor mentale gezondheid die (nog) niet erkend zijn.

Voor het invullen

Ga na wat er al gebeurt in jouw gemeente en de gemeenten binnen je regio. Bedenk wat de belangrijkste onderdelen zijn van een succesvol initiatief voor de huidige situatie. Is bijvoorbeeld duurzame inzetbaarheid belangrijk voor jouw gemeente of dat het aansluit bij al lopende initiatieven in de gemeente? Of beide? Bekijk met behulp van de checklist of het initiatief hieraan voldoet.

Na het invullen

Door onderstaande checklist in te vullen kun je zien of een initiatief onderdelen bevat die het veelbelovend, kansrijk of effectief maakt. De checklist geeft geen officieel oordeel. De weging tussen de onderdelen hangt namelijk af van de lokale situatie in je gemeente. Wel helpt de checklist bij de keuze en biedt het ondersteuning bij het gesprek met jouw GGD.

			
A	B	C	D
Niet	Redelijk	Goed	Onduidelijk/ Niet bekend

Klik op de rode knop om je te laten adviseren door jouw GGD. Of vul de checklist samen in met je GGD-adviseur.

¹ Denk aan: [Loketgezondleven.nl](https://loketgezondleven.nl) (RIVM), [Databank Effectieve Jeugdinterventies](https://databank-effectieve-jeugdinterventies.nl) (NJI), [Interventiebibliotheek](https://interventiebibliotheek.nl) (NCJ), [Databank Effectieve sociale interventies](https://databank-effectieve-sociale-interventies.nl) (Movisie), [Kenniscentrum Sport & Bewegen](https://kenniscentrum-sport-en-beweging.nl), [GGD Appstore](https://ggd-appstore.nl).

A B C D

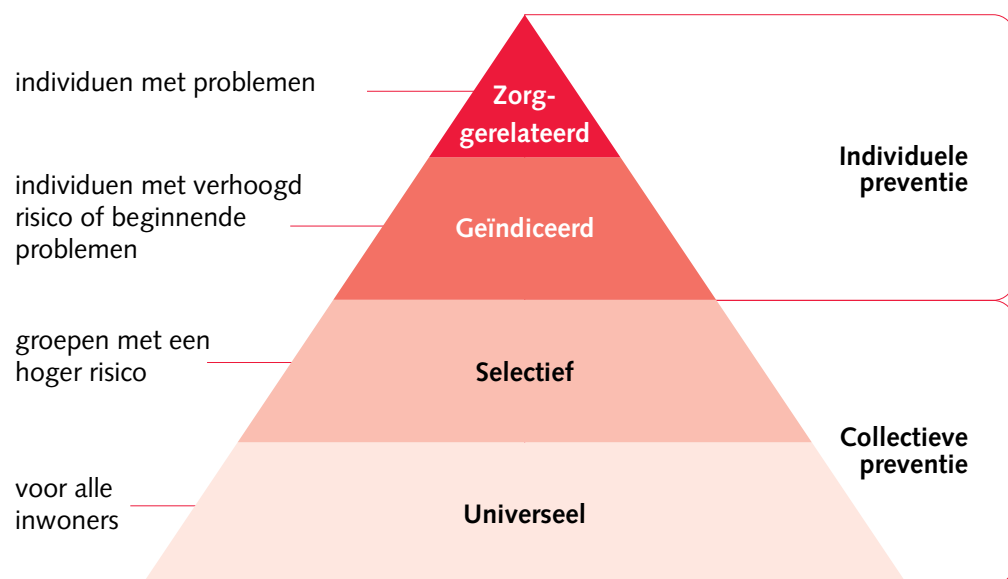
☐ ☐ ☐ ☐☐ ☐ ☐ ☐☐ ☐ ☐ ☐

Aansluiting bij gemeentelijk mentaal gezondheidsbeleid:

De doelen sluiten aan bij de beleidsdoelen voor mentale gezondheid van de gemeente.

De doelen sluiten aan bij de (eventuele) subsidieregeling van de gemeente.

Het initiatief richt zich op de **gewenste doelgroepen die de gemeente wil bereiken**.
In iedere levensfase zijn er andere belangrijke levensgebeurtenissen en omgevingsfactoren die de mentale gezondheid beïnvloeden. Ook zijn er verschillende specifieke (kwetsbare) doelgroepen waarop initiatieven kunnen richten.

Figuur 1. Preventieniveaus

Preventiemaatregelen kunnen worden ingedeeld naar doelgroep waarop zij richten. Dit noemen we preventieniveaus (Figuur 1). Het is belangrijk om voor alle doelgroepen een passend aanbod en een samenhangende mix van interventies te hebben. Daarbij geldt: Hoe effectiever de universele en selectieve preventie, hoe minder mensen klachten en problemen ontwikkelen. Hierdoor worden de doelgroepen voor de hogere preventieniveaus kleiner.

Het initiatief valt binnen het preventieniveau:

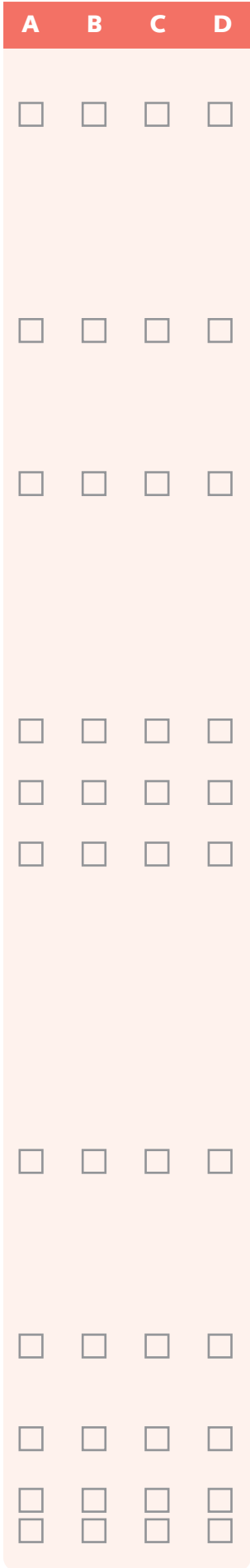
- ☐ Collectieve preventie (universeel, selectief)
- ☐ Individuele preventie (geïndiceerd, zorg gerelateerd)

☐ ☐ ☐ ☐

Het initiatief past bij een samenhangende mix aan interventies en maatregelen die al in de gemeente uitgevoerd worden.

☐ ☐ ☐ ☐

Het initiatief kan worden ingezet binnen een integrale (reeds lopende) aanpak.

Het initiatief is/wordt ergens anders al succesvol uitgevoerd.

Beschrijving van opgave, doelgroep, doel en aanpak:

Bijvoorbeeld: toename van stress, angst en depressie bij jongeren (12-18 jaar) in gemeente X.

Om te beoordelen of een initiatief bijdraagt aan goede mentale gezondheid kan je de componenten en bouwstenen van de definitie van mentale gezondheid gebruiken. Beoogt het bijvoorbeeld het verbeteren van een positief zelfbeeld (persoonlijk component), of het tegengaan van het stigma op mentale problemen (perceptief component)?

De doelen zijn duidelijk en eenduidig omschreven.

Het is duidelijk uit welke concrete onderdelen het initiatief bestaat en hoelang het duurt.

Er zijn allerlei factoren die mentale gezondheid beïnvloeden, onderverdeeld in individuele factoren (zoals bestaanszekerheid en socialemediagebruik) en omgevingsfactoren (zoals veiligheid van de woonomgeving of belasting door school of studie).

Bijvoorbeeld door in te zetten op een of meerdere van de factoren uit het conceptueel model van de Monitor mentale gezondheid en/of rechtstreeks op de componenten en bouwstenen van mentale gezondheid.

De te verwachten positieve effecten op de doelgroep of op anderen zijn beschreven.

Mogelijk nadelige effecten op de doelgroep of op anderen zijn in kaart gebracht.

- Er is nagedacht over hoe deze te voorkomen zijn.

[illegible]

Een gezamenlijk gedragen idee dat meerdere partners steunen, bedenken of uitvoeren kan het draagvlak en bereikbaarheid van de doelgroep vergroten.

Er zijn andere partners betrokken bij het bedenken, ontwikkelen en/of uitvoeren van het initiatief.

Andere partners betrokken bij het bedenken, ontwikkelen en/of uitvoeren van het initiatief hebben geen zakelijke of persoonlijke belangen die tegen het doel van het initiatief ingaan.

Er is dus geen sprake van een belangenconflict, zoals een persoonlijk financieel belang bij de inzet ervan.

De initiatiefnemer heeft geen zakelijke of persoonlijke belangen die tegen het doel van het initiatief ingaan.

Er is dus geen sprake van een belangenconflict, zoals een persoonlijk financieel belang bij de inzet ervan.

Het is duidelijk welke andere partijen eventueel nodig zijn bij de uitvoer of implementatie.

- Deze partijen zijn betrokken bij het initiatief.

Het tijdig betrekken van de doelgroep bij het vormen, uitvoeren en evalueren van een initiatief is een belangrijke voorwaarde voor het slagen ervan. Zo sluit het initiatief beter aan bij de leefwereld en de behoeften van de doelgroep. Daarnaast zorgt het betrekken van de doelgroep bij een initiatief voor een groter draagvlak en betere bereikbaarheid van de doelgroep.

De doelgroep is betrokken bij de ontwikkeling van het initiatief.

De mensen die het initiatief uitvoeren zijn, of werken samen met, de doelgroep.

De evaluatie wordt samen met de doelgroep gedaan.

Er staat beschreven hoe initiatiefnemers de deelnemers willen bereiken.

Overweeg of deze manier inclusief genoeg is (denk bijvoorbeeld aan het bereiken van mensen die laaggeletterd of digibeeft zijn, sociaaleconomische diversiteit, (fysieke) toegankelijkheid etc.).

[illegible]

De tijdsinvestering en kosten zijn duidelijk en beschikbaar voor:

- de gemeente.
- de deelnemers.
- de initiatiefnemers.
- de uitvoerders (als de initiatiefnemers niet zelf de uitvoerders zijn).

Het is duidelijk hoe de kwaliteit van de uitvoering wordt gecontroleerd.
Denk aan het opleiden van uitvoerders, een beroepscode of lerend werken/evalueren en doorontwikkelen op basis van voortschrijdend inzicht of opgehaalde feedback vanuit de doelgroep.

(Indien nodig) worden deelnemers geholpen met passend (vervolg)aanbod.
*Bepaalde onderwerpen kunnen vervelende reacties veroorzaken bij deelnemers.
 Denk aan onderwerpen als suïcide, scheiding, of armoede. Dan is passende nazorg
 noodzakelijk, bijvoorbeeld een nabespreking met de uitvoerders of verwijzing naar
 (hulp)organisaties in de regio.*

Door het initiatief (tussentijds) te evalueren, krijg je meer inzicht in de werkzaamheid. Ook zie je of het nodig is om elementen aan te passen. Overweeg een evaluatie op te nemen in de subsidievoorwaarden.

Er is beschreven hoe initiatiefnemers de beoogde en geformuleerde doelen evalueren.

Er is beschreven hoe initiatiefnemers de tevredenheid van deelnemers evalueren.

Er is beschreven hoe en welke feedback initiatiefnemers terugkoppelen aan partners/mede-initiatiefnemers.

A	B	C	D
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Schaalbaarheid en duurzaamheid:

Om de kwaliteit van bestaande initiatieven te bevorderen helpt het als succesvolle initiatieven verder ontwikkeld worden en daarna vaker inzetbaar zijn in een andere regio of voor een andere doelgroep.

De werkzame elementen van het initiatief zijn helder en worden beschikbaar gemaakt voor vergelijkbare initiatieven lokaal, regionaal of (inter)nationaal.

Initiatiefnemers zijn bereid om een initiatief duurzamer inzetbaar te maken in plaats van het eenmalig uitvoeren ervan.

Zij zijn bereid om het initiatief na evaluatie aan te passen zodat het langer gebruikt kan worden of zodat het gebruikt kan worden voor een andere doelgroep of regio.

Colofon

Versie 2.0, 9 juli 2025

Ontwikkeld door Trimbos-instituut

Auteurs

I. Gosselt, K. Oostenbach, N. de Nie

Klankborggroep

RIVM, VNG, GGD GHOR Nederland, ministerie van VWS.

Met dank aan alle kennispartners, GGD- en gemeenteprofessionals die ons van feedback hebben voorzien.

Ontwerp

The Creative Hub | Canon

Beeld

stock.adobe.com

Financiering

Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport

Contact

Vragen of op zoek naar advies? Neem contact met ons op:
mentalegezondheid@trimbos.nl

Dit is een uitgave van het Trimbos-instituut. De uitgave is gratis te downloaden via de [Webwinkel van het Trimbos-instituut](#).

Artikelnummer

TRI-61-007 © 2025

© 2025, Trimbos-instituut, Utrecht. Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Deze uitgave mag worden verveelvoudigd voor eigen of intern gebruik